

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

Ελένα Γιαλούρη

Αρχαιολόγος

Κάθε χρόνο 60-80 περίπου φοιτητές αποφοιτούν από τα Τμήματα Ιστορίας-Αρχαιολογίας των ελληνικών Πανεπιστημίων. Το 1/4 περίπου από αυτούς είναι αρχαιολόγοι. Λίγοι όμως είναι εκείνοι που έχουν τη δυνατότητα να εργασθούν.

Αλλά και από τους εργαζόμενους αποφοίτους αρχαιολογίας ελάχιστα ασχολούνται με την επιστήμη τους. Οι περισσότεροι απορροφώνται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, όπου βρίσκουν και την ασφαλέστερη επαγγελματική τους αποκατάσταση. Όσοι πάλι έχουν την ευκαιρία να συμμετάσχουν σε κάποιο ερευνητικό πρόγραμμα δεν εξασφαλίζουν βέβαια μόνιμη και ικανοποιητική μισθολογικά εργασία: έχουν ωστόσο τη δυνατότητα να διατηρήσουν, έστω και προσωρινά, την επαφή τους με το γνωστικό τους αντικείμενο.

Για τον απόφοιτο Αρχαιολογίας τίθεται επιτακτικά το ζήτημα των μεταπτυχιακών σπουδών. Οι μεταπτυχιακές σπουδές του είναι πλέον απαραίτητες, όχι μόνο για να διευρύνει τις γνώσεις του και ν' αποκτήσει ειδικευση, αλλά και για να οπλιστεί με περισσότερα εφόδια στον αγώνα για την κατάκτηση κάποιας θέσης στον τομέα του (που και πάλι δεν είναι εξασφαλισμένη). Παραταύτα, οι μεταπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα είτε δεν υφίστανται, είτε περιορίζονται σε μεμονωμένα Πανεπιστήμια και ειδικότητες. Θα περίμενε κανείς, η πλειοψη-

φία των αποφοίτων Αρχαιολογίας να προσλαμβάνεται στην Αρχαιολογική Υπηρεσία. Τα πράγματα όμως είναι διαφορετικά. Με ή χωρίς μεταπτυχιακές σπουδές – καθώς δεν έχουν όλοι την οικονομική δυνατότητα να παρατείνουν το χρόνο της εκπαίδευσής τους –, οι απόφοιτοι αρχαιολογίας έχουν τις εξής δυνατότητες. Βάσει του Νόμου 1958/1991 (ΦΕΚ 122α/1991 άρθρο 81), ο Έφορος μπορεί να προσλάβει ωρομίσθιο προσωπικό για την εκτέλεση συγκεκριμένου έργου έως 800 ώρες ετησίως, μετά από σχετική, λιγότερο ή περισσότερο, χρονοβόρα διαδικασία. Μεταξύ του προσωπικού αυτού έχει τη δυνατότητα ο Έφορος να προσλάβει και αρχαιολόγους. Ωρομίσθιο προσωπικό με σύμβαση προσλαμβάνεται επίσης από το 1986 βάσει των προγραμμάτων της ΕΟΚ για την καταπολέμηση της ανεργίας στην Ελλάδα.

Φανερά είναι βέβαια τα προβλήματα που προκύπτουν από τις παραπάνω συμβάσεις. Το χρονικό διάστημα για την απορρόφηση των κενδυλίων είναι περιορισμένο, με αποτέλεσμα να μην είναι πάντα δυνατόν να βρεθεί το κατάλληλο πρόσωπο για την κατάλληλη θέση την κατάλληλη στιγμή. Κατά συνέπεια τα κριτήρια επιλογής συχνά περιορίζονται σε επίπεδο γνωριμιών.

Μόνιμες θέσεις στην Α.Υ. εξασφαλίζονται μόνο ύστερα από προκήρυξη ειδικού διαγωνισμού, και μάλιστα μόνο εφόσον κενω-

θούν ορισμένες από τις μόλις 300 θέσεις των μόνιμων υπαλλήλων. Ο υποψήφιος καλείται να εξεταστεί σε μια ύλη που καλύπτει ένα ευρύ φάσμα ειδικοτήτων (νομισματική, επιγραφική κτλ.) και μια χρονική περίοδο από τα Προϊστορικά έως και τα Υστερορωμαϊκά χρόνια, όταν πρόκειται για πλήρωση θέσεων σε Εφορείες Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων, ή από τον 4ο αι. έως και τον 18ο αι. μ.Χ., όταν πρόκειται για θέσεις σε Εφορείες Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Η εξεταζόμενη ύλη του διαγωνισμού αυτού αντανακλά την υπάρχουσα νοστορία στην Ελλάδα, ότι δηλαδή ένας αρχαιολόγος θα πρέπει να είναι ειδικός σε όλες τις κατηγορίες αρχαιολογικού υλικού διαμέσου των αιώνων. Υποτιμάται έτσι η ανάπτυξη όλο και περισσότερων ειδικοτήτων (νομισματική, επιγραφική κτλ. καθώς και αρχαιοβοτανολογία, ζωοαρχαιολογία, φυσική ανθρωπολογία, μουσειολογία, πληροφορική στην Αρχαιολογία κτλ.).

Επιπλέον, ύστερα από δεκάδες άλλες εξετάσεις που υπέστη ο υποψήφιος για την απόκτηση του πτυχίου του και των ενδεχομένων μεταπτυχιακών τίτλων του, δεν έχει το δικαίωμα να αποκτήσει μια θέση στην Α.Υ. χωρίς εξετάσεις. Με άλλα λόγια, τα πτυχία, αλλά και οι μεταπτυχιακές σπουδές, για τις οποίες μολαυτά το κράτος δίνει υποτροφίες, υποβαθμίζονται, αφού δεν είναι αρκετά για την εύρεση μιας αρχαιολογικής

εργασίας. Εάν όμως οι πανεπιστημιακές σπουδές θεωρούνται ανεπαρκείς, θα πρέπει τα πανεπιστημιακά προγράμματα να εναρμονισθούν με τις απαιτήσεις τόσο της Α.Υ. όσο και της Αρχαιολογικής Επισημίας.

Δικαιότερη λύση θα ήταν η πρόσληψη να γίνεται βάσει επιτηρίδας, βιογραφικού σημειώματος, συστατικών επιστολών και συνέντευξης. Ιδανική ρύθμιση θα αποτελούσε η πρόσληψη από κάθε ευρύτερη αρχαιολογική περιφέρεια προσωπικού κατά ειδικότητες. Εναλλακτική θα ήταν η ίδρυση τοπικών Ινστιτούτων στελεχωμένων από αρχαιολόγους των παραπάνω ειδικοτήτων. Οι προτάσεις αυτές όμως προϋποθέτουν σημαντική αύξηση του αριθμού των θέσεων, άρα και διάθεση περισσότερων κονδυλίων από το κράτος.

Επισημώς η Α.Υ. είναι κατά κύριο λόγο φορέας προστασίας και συντήρησης των αρχαιοτήτων, είναι παράλληλα ερευνητικός και διοικητικός φορέας. Ο αρχαιολόγος καλείται λοιπόν να ασχοληθεί και με αρχαιολογικό υλικό που δεν άπτεται των άμεσων ενδιαφερόντων του, καθώς και με ζητήματα νομικά και διοικητικά, δηλαδή καθαρά γραφειοκρατικά, που τελικά αναλύσκουν τον περισσότερο χρόνο του και περιορίζουν στο ελάχιστον τη δυνατότητα ερευνητικής εργασίας. Έτσι, ο φιλόδοξος νεαρός απόφοιτος αρχαιολογίας, ακόμα κι αν έχει την τύχη να προσληφθεί στην Α.Υ., και τότε θα συναντήσει μια κατάσταση τελείως διαφορετική από αυτή που περιμένει παρ'ότι στο πιτχίο στα χέρια του.

Οστόσο οι δυνατότητες έρευνας των αρχαιολόγων που προσλαμβάνονται στην Α.Υ. περιορίζονται και από άλλους, πρακτικές φύσης, παράγοντες. Έχουν κατά καιρούς διατυπωθεί αιτήματα για μεγάλες, πλήρως ενήμερες βιβλιοθήκες και για οργανωμένα προγράμματα επιμόρφωσης, ερευνητικών προγραμμάτων και επιστημονικών σεμιναρίων (Καβαγιάννη, Ο. 1985, Οργανισμός λειτουργίας του ΥΠΠΕ: Η διοικητική αναδιοργάνωση της Υπηρεσίας Αρχαιοτήτων και Μνημειών, Αντί 294, 46). Έχει επίσης τονισθεί η έλλειψη ουσιαστικής συνεργασίας και συντονισμού με ερευνητικούς φορείς ελληνικούς

και ξένους (Μόσχου, Λ. 1985, Τα Ελληνικά και τα Γηγενή, Αντί 293, 53).

Ένα άλλο πρόβλημα που θα αντιμετωπίσει ο απόφοιτος αρχαιολογίας είναι στο επίπεδο των σχέσεών του με την κοινωνία, που τον θεωρεί είτε σαν αδυσδιάκριτο δημόσιο υπάλληλο που μονίμως δυσχεραίνει τη ζωή του ιδιώτη είτε, στην καλύτερη περίπτωση, σαν ένα ρομαντικό ταξιδιώτη στο παρελθόν που πορεύεται με τη σκαπάνη στον ώμο.

Αν όμως, τόσο οι αρχαιολόγοι σε συλλογικές προσπάθειες όσο και η Α.Υ., πληροφορούσαν το κοινό για το έργο της Αρχαιολογίας και των Αρχαιολόγων, όχι μόνο σε θεωρητικό επίπεδο αλλά και σε πρακτικό, τα πράγματα θα ήταν διαφορετικά. Αναφέρουμε ενδεικτικά τις προτάσεις του Άγγελου Ματθαίου για την έκδοση ενημερωτικού αρχαιολογικού φυλλαδίου, την ίδρυση ενημερωτικών διαλέξεων για τις δραστηριότητες των Εφορειών κατά τόπους ή τη γνωστοποίηση των απόψεων των αρχαιολόγων από το Ραδιόφωνο, την Τηλεόραση και τον Τύπο (Ματθαίου, Α. 1983, Η Αρχαιολογική Υπηρεσία και οι αρχαιολόγοι, Chorus I, 81-82). Σ' αυτά θα μπορούσαμε να προσθέσουμε την καθιέρωση ανοιχτών στο κοινό ανασκαφών και την ίδρυση σχετικών εκθέσεων που θα φέρνουν το κοινό πιο κοντά στο έργο του αρχαιολόγου.

Είναι ευνόητο πως όλες οι παραπάνω προτάσεις και μεταρρυθμίσεις προϋποθέτουν αναθεώρηση της οργάνωσης της Α.Υ. και ριζική αλλαγή στο σύστημα των Πανεπιστημιακών σπουδών, ώστε να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της. Θα 'πρεπε εδώ να επισημάνουμε το εξής παράδοξο: ενώ το ελληνικό κράτος στηρίζεται σε τόσο μεγάλο βαθμό στην αρχαία κληρονομιά του, όχι μόνο για τουριστικούς αλλά και για εθνικούς ακόμη λόγους, εντούτοις αρκείται στις πρόσκαιρες λύσεις. Η μεγάλη αύξηση του αριθμού των θέσεων των αρχαιολόγων κρίνεται απαραίτητη, όπως και η διαφορετική αντιμετώπιση της Α.Υ. σε σύγκριση με τους άλλους δημοσιόπαλθλους κλάδους. Η κρατική μέριμνα καθώς και η παροχή κονδυλίων οφείλει να είναι συστηματικότερη και δαψιλής ώστε να καλύπτει τις ανάγκες και τις τάσεις

της σύγχρονης αρχαιολογίας μέσα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής πραγματικότητας.

Σημ. Θερμά ευχαριστώ τις αρχαιολόγους Μ. Χατζιώτη και Μ. Χατζηπαναγιώτη για τις ουσιαστικές παρατηρήσεις τους στο κείμενο, καθώς και τους αρχαιολόγους Ν. Κυριακίδη-Αποστολίδη, Ι. Ανδρού και Γ. Χαμηλάκη για τις χρήσιμες υποδείξεις τους.

Career Problems of Archaeology Graduates

E. Giailouri

Although the Greek State depends considerably on its ancient heritage, both for touristic and national reasons, the work positions available to Archaeology graduates are few. The limited number of archaeologists who get the opportunity to participate in research programs—mostly through nepotism, regardless of objective evaluation—gain nothing more than a temporary occupation and a meagre payment. If there is a vacancy in the 300 permanent positions of the Archaeological Service—the main administrative, research and restoration/conservation entity of the country—the university degrees and the postgraduate studies, for which the state offers scholarships, are downgraded and the candidates, as common civil servants, have to pass examinations on a very wide spectrum of specialities (numismatics, inscriptions, etc.). Depending on their field of interest, Prehistoric and Classic or Byzantine archaeology, these candidates have to possess a vast knowledge of information ranging from the Prehistoric Age to the Late Roman period or from the fourth century AD to the eighteenth included. It would be only fair if they could be evaluated on the basis of university calendars, curriculum vitae, letters of recommendation and oral interview. An ideal solution would be the employment of needed specialities not by each Ephorate but by province; or alternatively the establishment of local Institutes staffed with specialized archaeologists. All the forementioned proposals converge to a generous budget that will permit the increase of work positions. Responsible information, open excavations and archaeological exhibitions will at the same time acquaint the public with the painstaking work and cultural contribution of archaeologists.